

Na Uherskohradištsku žijí přímí potomci Slovanů z Velké Moravy, dokázali z DNA výzkumníci Moravského zemského muzea

Uherské Hradiště/Brno, 4. 3. 2019

V prosinci 2015 vzbudila pozornost veřejnosti akce Centra slovanské archeologie Moravského zemského muzea (CSA MZM) v Uherském Hradišti, při níž byly dobrovolným respondentům odebírány vzorky slin. Šlo o součást antropologicko-genetického výzkumu středověkého kostelního pohřebiště **v Uherském Hradišti-Sadech**. „Prvotním cílem akce bylo na bázi rozboru vzorků zjistit profily DNA respondentů a následně je pak porovnat s profily DNA, které se podařilo vyextrahovat ze 75 vzorků získaných z kosterního materiálu lidí pohřbených v 9. až 12. století na Výšině sv. Metoděje,“ přibližuje vedoucí CSA MZM doc. PhDr. Luděk Galuška, CSc.

Na podkladě jejich porovnání mělo být odpovězeno na otázku, zda mezi současnou populací Uherskohradištska nemohou žít potomci lidí z doby Velké Moravy a následujícího období 10. až začátku 13. století pohřbených v dané době na Výšině sv. Metoděje. Odborníci z CSA tak chtěli ověřit předpoklad, že pohřebiště na sadské výšině bylo v 10. až 13. století nekropolí tzv. sběrnou, centrální, tedy že se tam pohřbívala populace lidí z širokého okolí, nepříslušelo jen jedné vesnici. Neméně významným cílem mělo být zjištění případných genetických vazeb mezi zkoumanými jedinci z hrobů z 10. až 13. století a jejich předchůdci uloženými do země na tomtéž pohřebišti v době Velké Moravy, tedy v 9. století.

Tedy v dané lokalitě existoval rozsáhlý sakrální areál s dominantním kostelem se čtyřmi přístavbami, pohřebiště o 87 hrobech, sídliště a dlouhá dřevěná obytná stavba palácového typu. Tento celek, objevený a prozkoumaný Vilémem Hrubým, archeologem Moravského muzea, v letech 1958 až 1965, je často spojován s centrem „svaté moravské církve“ a působištem arcibiskupa Metoděje mezi roky 873 až 885, i s místem jeho posledního odpočinku. Po zániku Velké Moravy, v následujících třech až čtyřech staletích, zůstal funkční jen kostel, kolem něhož však bylo nakonec pohřbeno více než 870 lidí, obyvatel okolních vesnic. To ze sadské nekropole činí **nejrozsáhlejší kostelní pohřebiště dané doby na území ČR**.

Genetický výzkum představuje jen část celkového zpracování lokality Uherské Hradiště-Sady, respektive jejího rozsáhlého pohřebiště. Jeho součástí jsou také široce pojaté antropologické výzkumy, analýzy spojené se zjištěním stravovacích zvyklostí, určení původu zkoumaných jedinců, vyhodnocení archeologického materiálu, studie zaměřené historicky, a další, na nichž se podílejí jak domácí, tak i zahraniční vědci. Výstupem se stane knižní trilogie „Uherské Hradiště-Sady. 500 let křesťanství ve střední Evropě“, přičemž její I. díl, Katalog pohřebiště, bude představen již v tomto roce.

Antropologicko-genetickému výzkumu z pohřebiště v Uherském Hradišti-Sadech bylo podrobeno 75 kosterních pozůstatků, z nichž se podařilo vyextrahovat 65 profilů DNA, které bylo možné použít ke srovnávacím analýzám. Z nich byl Y haplotyp stanoven u 28 jedinců. Většinou se jednalo o haploskupiny R1a a R1b (slovanská a kelto-germánská), tedy běžné pro tuto zeměpisnou polohu. Ve dvou případech se vyskytly výjimky, směřující asi k Tadžikistanu, případně jižním oblastem hornaté centrální Asie, snad až do Číny.

Odběru vzorků pro výzkum DNA současné populace se dobrovolně zúčastnilo celkem 340 zájemců-respondentů, většinou mužů, ale nescházely ani ženy. Předběžné výsledky jsou následující:

1. Na základě srovnání Y haplotypů lze konstatovat, že v době Velké Moravy byly v Uherském Hradišti-Sadech tři dvojice pohřbů, v nichž **nebožtíci byli s vysokou mírou pravděpodobnosti příbuzní**.

Ve dvou případech z nich šlo o příslušníky nejvyšší elity starých Moravanů. V prvním případě o muže s atributy jezdce-bojovníka a ženy se dvěma páry zlatých náušnic, uloženými společně v jedné rozměrné hrobce, ve druhém případě o dva zvlášť pohřbené muže pochované v železem kovaných deskových rakvích, pochovaných v chrámové předsíni kostela.

2. Na základě srovnání Y haplotypů lze konstatovat, že v době Velké Moravy a v 10. až 12. století se v Uherském Hradišti-Sadech uskutečnila **1 dvojice a 1 trojice pohřbů**, v nichž nebožtíci byli s vysokou mírou pravděpodobnosti příbuzní. Z hlediska velkomoravských hrobů jde o pohřby zástupců absolutní společenské elity, uložené uvnitř chrámové předsíně a hrobové kaple, v rakvích, či s atributy bojovníka.
3. Na základě srovnání Y haplotypů pocházejících z kosterních pozůstatků z výše zmíněných 5 hrobů a Y haplotypů recentních dárců lze konstatovat, že **11 z těchto dárců téměř jistě představuje pokračovatele-potomky 3 velmožů z doby Velké Moravy a zároveň 2 lidí z období 10. až 13. století, pohřbených v Uherském Hradišti-Sadech**. Vyniká mezi nimi velmož uložený v hrobce, v dřevěné, železem kované rakvi, umístěné vedle centrální hrobky v hrobové kapli sakrálního komplexu. Recentní dárci s kladnými výsledky DNA pocházejí z obcí Hluk, Uherské Hradiště-Míkovice, Staré Město, Bílovice, Mistřice, Ostrožská Lhota, Jalubí, Sušice a Kněžpole.
4. Na základě srovnání Y haplotypů pocházejících z kosterních pozůstatků hrobů v Uherském Hradišti-Sadech a Y haplotypů recentních dárců lze konstatovat, že v období 10. až 12. století se konaly 2 pohřby, v nichž nebožtíci nebyli příbuzní, ale s vysokou mírou pravděpodobnosti mají po mužské linii příbuzné v celkem 7 dárcích-respondentech našeho výzkumu. Pocházejí z obcí Kostelany na Kroměřížsku, Buchlovice, Uherské Hradiště-Jarošov, Staré Město, Salaš a z obce Radošovce u slovenské Skalice.

„Lze konstatovat, že z 340 respondentů výzkumu MZM má 18 shodu, nebo výraznou podobnost složení Y haplotypů jako 7 jedinců, jejichž kosterní pozůstatky pocházejí z kostelního pohřebiště v Uherském Hradišti-Sadech. Tito respondenti jsou tedy téměř jistě potomky lidí z doby Velké Moravy, případně z období následujícího, tedy z 10. až počátku 13. století. Zároveň bylo doloženo, že na Výšině sv. Metoděje v Uherském Hradišti-Sadech v jedné a téže době pochovávali rodově spřízněné jedince – v době Velké Moravy i nejdříve postavené jedince, tedy příslušníky absolutní společenské elity – a že potomci některých z nich zde byli pohřbíváni i v následujícím období po zániku velkomoravského státu, snad až do začátku 13. století,“ vysvětluje doc. Galuška.

Aktuální výzkum Moravského zemského muzea týkající se Uherského Hradiště-Sadů v období raného až vrcholného středověku, výrazně podporovaný Ministerstvem kultury ČR, nemá ve své šíři obdoby v současném světě. Jeho prozatímní výsledky jsou ohromující a bezesporu vzbudí pozornost nejen ve vědecké obci. Do budoucna je v plánu jeho rozšíření zejména na rozsáhlou a nálezově bohatou nekropoli v lokalitě „Na Valách“ ve Starém Městě, případně do Modré u Velehradu. „Hlavním cílem našeho výzkumu je komplexní poznání středověkého člověka, našeho prapředka se vším, co k tomu patří,“ dodává Galuška.

Kontakty:

Doc. PhDr. Luděk Galuška, CSc., vedoucí Centra slovenské archeologie MZM, lgaluska@mzm.cz, tel. 724 127779

RNDr. Barbora Javorová – tiskový a PR servis MZM, bjavorova@mzm.cz, 602 812 682, 533 435 273